

WEBER ÉS AZ 'ÜGY'

WEBER AND THE 'CAUSE'

Takó Ferenc

PhD, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Japán Tanszék, Budapest
tako.ferenc@btk.elte.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmányban az 'ügy' (Sache), illetve az ügy iránti 'odaadás' fogalmának előfordulásait elemzem Max Weber életművében. E szöveghelyeken keresztül azt vizsgálom, milyen következményei vannak a weberi objektivitás- és értékmentesség-eszmény szempontjából annak az összefüggésnek, amely a hivatástanulmányokban megjelenő etikai állásfoglalás és a hivatás vallási-érzületi vonatkozásait elemző műveinek témaválasztása között fennáll.

ABSTRACT

In this paper, I analyse the occurrences of the concept of the "cause" (Sache) and "devotion" to the cause in Max Weber's oeuvre. Through these texts, I will examine how Weber's ideals of objectivity and value-free science are affected by the correlation between the ethical standpoint expounded in essays on vocation and the choice of themes in his works on the religious and spiritual aspects of vocation.

Kulcsszavak: Max Weber, *Sache*, értékmentesség, hivatás, etika

Keywords: Max Weber, *Sache*, value-freedom, vocation, ethics

WEBER ETIKÁJA?

A Max Weber-kutatásban időről időre felmerül a kérdés, milyen etikai következményei vannak az „objektivitás” és az „értékmentesség” maximáinak. A kérdésre számos válaszkísérlet született már, amelyek között egyaránt megtaláljuk a nihilizmus vádját Weberrel szemben (Strauss, 1999), és találunk olyan értelmezést is, amely az értékmentes tudományt „önmagában értékesnek” tartja (Schluchter, 1979).

Abban számos értelmező egyetért, hogy Weber „etikájának” legvilágosabb megfogalmazásai a hivatástanulmányokban találhatók (Weber, 1998b, 1998c): ezekben ugyanis olyan érület- és felelősségetikai attitűdöket ír le, melyekkel

kapcsolatban állást is foglal. Ha viszont a hivatástanulmányok valóban személyes etikájába engednek bepillantást, felmerül a kérdés, milyen viszonyban állnak e szövegek a tudományos vizsgálódásaival, például a mind ezekben, mind megértő szociológiájában, és legfőképpen *A protestáns etikában* kulcsszerepet játszó 'hivatás' fogalommal.

A következőkben a hivatás/elhívás (*Beruf/Berufung*) etikai vonatkozásait vizsgálom Weber személyes és kutatói állásfoglalásainak viszonyrendszerében egy olyan fogalom segítségével, amely rendre felbukkan azokban a szövegekben, amelyekben „hivatásról” beszél. Ez az 'ügy' (Sache) – a „weberológiában” alig vizsgált – fogalma, melynek megjelenéseit kronologikus rendben elemezve úgy vélem, megvilágítható a Weber „személyes etikája” és tudományos elemzéseinek „etikai” vonatkozásai közötti kapcsolat.

A NEMZET 'ÜGYE'

Az első szöveg, amelyben a *Sache* etikai relevanciát hordozó 'ügy' értelemben jelenik meg Webernél, *Die ländliche Arbeitsverfassung* című 1893-as beszéde. Itt azzal az átalakulással foglalkozik, amellyel már egy évvel korábban, *Die Lage der Landarbeiter im ostelbischen Deutschland* című munkájában is, és amely később a freiburgi székfoglaló beszédében is középpontba kerül. Arról a folyamatról van szó, amelynek során a lengyel parasztság kiszorítja a kelet-poroszországi mezőgazdasági területekről a helyi földműveseket:

„Összefoglalva, uraim: a nagybirtok az a tényező, amely keleten a legnagyobb mértékben erősíti a lengyel hatást [am stärksten polonisiert]. Csak idő kérdése, hogy eljőjön a pillanat, amikor a nagybirtok ügye közös *kell* legyen a lengyelekével. Hosszú távon nem lehetséges, hogy a nagybirtok a nemzeti ügyet [die nationale Sache] képviselje, ha munkásai lengyelek” (Weber, 1988, 454.).

Itt tehát az 'ügy' a nemzet ügye: mindaz, ami a nemzet fennmaradása és jóléte szempontjából kívánatos. Jellemző, hogy ennek a szövegnek a végén már megjelenik a 'hivatás' (*Beruf*) fogalma is. A kelet-poroszországi helyzet állami beavatkozás útján történő rendezéséről itt azt találjuk, hogy bár az állami beavatkozás rendszerint elkésik, van remény arra: „hogy egyszer visszatekintvén azt mondhatjuk: ezen a ponton a porosz állam idejében felismerte társadalmi hivatását [sozialen Beruf]; saját kezdeményezésére és sikerrel nyúlt a társadalomfejlődés kerekének küllői közé, és e beavatkozását első alkalommal *a megfelelő időre* állította be!” (Weber, 1988, 469.).

Látható, hogy a *Beruf* egyszerre jelent 'hivatást', 'elhívást', illetve 'feladatot', s hasonlóan flexibilis módon kell értenünk a hozzá szorosan kapcsolódó *Sachét* is. Ez a szoros kapcsolat a századforduló után válik majd egyre egyértelműbbé Weber írásaiban.

AZ 'ÜGY' A PROTESTANTIZMUSTANULMÁNYOKBAN

A századfordulót követően az 'ügy' *A protestáns etika* fejtegetéseiben tér vissza. Itt Weber hosszan elemzi a különbséget a pusztá nyereségvágy és a „kapitalizmus szelleme” között, egyértelművé téve, hogy az egyik dolog, amely a modern gazdasági „ethoszt” – nem kizárólag, de döntő mértékben – meghatározza, bizonyos *etikai magatartásformák* összessége. „S ugyanígy”, mondja a kapitalista *szellem* megjelenéséről: „rendszerint nem vakmerő és gátlástalan spekulánsok, gazdasági kalandortermészetek – amilyenekkel a gazdaságtörténet minden korszakában találkozunk – és nem is egyszerűen »pénzemberek« idézték elő ezt a külsőleg alig észrevehető, de a gazdasági életnek ezzel az új szellemmel való átítatása szempontjából döntő fordulatot, hanem az élet kemény iskolájában nevelkedett, szigorúan polgári nézeteket és »elveket« valló férfiak, akik egyszerre merészen és mérlegelően, mindenekelőtt azonban *józanul* és *tántoríthatatlanul*, szilárdan és teljes odaadással az ügynek szentelték magukat” (Weber, 2020, 39).

„Szentelték”, avagy „adták (át/oda)” magukat az ügynek („der Sache hingebene Männer”), írja, s ezen „odaadás” kapcsán érdemes idézni a tanulmány egy másik helyét, mely szerint: „[a] kapitalista gazdasági rendnek szüksége van a pénzkeresés »hivatása« iránti odaadásra [Hingabe]: ez a külső javakhoz való viszonyulás olyan fajtája, amely annyira megfelel e struktúrának, annyira összekapcsolódik a győzedelmes gazdasági létharc feltételeivel, hogy *ma* valóban nem beszélhetünk szükségszerű összefüggésről a szóban forgó »krematista« életvitel és bármilyen, egységes »világszemlélet« között” (Weber, 2020, 41).

Az 'ügy' iránti odaadás jelentősége tehát nem elsősorban „vallási vonatkozásában” rejlik, hanem az odaadás vallásosságához hasonlítható *intenzitásában*. Weber a protestantizmustanulmányok megjelenését követő vitát lezáró *Antikritikai zár szóban* (1910) ismét hangsúlyozza, „a pénz utáni törekvés” mindig és mindenhol megfigyelhető volt, korántsem csak a kapitalista esetében, akinek viszont, „ha *tartósan* sikeres akar lenni, mindig sajátja szokott lenni legalábbis a hajlam 1. az »ügy« iránti odaadásra, és 2. a racionális önfegyelemre” (Weber, 1972, 298.).

A fentiek alapján kijelenthető, hogy az 'ügy' összeköti a racionalitást (átlátható, tárgyilagos jellegéből eredően – vö. *Sachlichkeit*, „tárgyszerűség”, „tárgyilagos-ság”) és az érzületet (az 'ügynek' szenteltség, az odaadás révén). Jól tükrözi ezt a *Gazdaság és társadalom* 'közösség' és 'társulás' különbségéről szóló magyarázata, amelyben Weber „a társulás legtisztább típusai” között sorolja fel: „a közös *érezületen* alapuló, értékracionálisan motivált egyesülés[t]: a racionális szekt[át], amennyiben nem emóciókból és indulatokból fakadó érdekeket ápol, hanem csakis az »ügyet« kívánja szolgálni” (Weber, 1987, 67.).

Hasonlóképp az *Uralomszociológia* karizmáról szóló szakaszában: „a magával ragadó vezér iránt tanúsított »odaadásnak« – noha a konkrét esetben lehet nagyon erősen »személyes« színezetű – célját és szokásos tartalmát tekintve mégiscsak

»tárgyszerű« [sachlich] jellege van: a közös »ügy« [Sache], a racionálisan célba vett »siker« iránti, nem pedig egy személy iránti odaadás jellemző rá” (Weber, 1996, 244.).

Az 'ügy' (Sache) tehát valami jól megragadható, „tárgyszerű” (sachlich), „racionálisan célba vehető” dolog, amelyben ellentmondást nem tűrően definiálódik két, erős érzelmi vonatkozásokkal rendelkező *érték* is: a siker és a bukás, az 'ügy' diadalra vitele vagy elvesztése. A diadal feltétele pedig, úgy tűnik, az *odaadás*.

„ISTEN ÜGYE”

Az 1915-ben publikált *Konfucianizmus és taoizmus*ban azt olvassuk, hogy: „[a] konfucianus kínai kötelességeinek tartalma mindig és mindenütt konkrét, élő vagy halott emberek iránti pietás volt, [...] de sohasem tartozott effélével egy világ fölött álló Istennek, és *épp ezért* sohasem valamely szent »ügynek« vagy »eszmének«” (Weber, 2007a, 187.).

Ezzel összhangban jelenik meg a Kína-tanulmányt is magába foglaló *Világvallások gazdasági etikája* sorozat következő darabjaiban a „*Sache*” többször is „az Isten ügyeként”. Ebben az összefüggésben az 'ügy' a Biblia több helyén megtalálható (lásd például Zsolt. 74:22), ahogyan a Weber által hivatkozott felekezetek irodalmában is (Weber, 2020, 128., 235. j.). Weber, miután a konfucianus tanítás példáján bemutatta a világhoz való *alkalmazkodás* attitűdjét, a *Világvallások* további darabjaiban olyan alakzatok vizsgálatára tér át, amelyek így vagy úgy, de *konfliktusba* kerülnek a „világgal” különböző szintereken, például a *politikában*. Ezt a háború példáján szemlélteti. Kiemeli, hogy a konfliktus itt éppen a „háborús testvériség” és az „istenközösség élményének” hasonlósága miatt annyira erős. A feloldásra, mondja, két következetes lehetőség nyílik: „Egyfelől a puritán hivatásaszkezis kegyelempartikularizmusa számára, amely az egyébként tökéletesen érthetetlen Isten eleve rögzített és kinyilatkoztatott parancsaiba veti hitét, Isten akaratát pedig úgy értelmezi, hogy ezeket a parancsolatokat a teremtményileg romlott és ezért az erőszaknak és az etikai barbárságnak alávetett világra akár annak saját eszközével: erőszakkal is rá kell kényszeríteni. Ez persze annyit jelent, hogy legalábbis akadályok emelkednek a testvériség kötelességének teljesítése elé – Isten 'ügye' érdekében. Másfelől az akozmikus jóság és testvériség jegyében folytatott misztikus üdvkeresés radikális antipolitizmusa számára [...]” (Weber, 2007b, 215.).

Érdekes módon kapcsolódik ez a passzus a *Világvallások* egy későbbi darabja, *Az ókori zsidóság* azon szakaszához, amelyben szintén megjelenik az „Isten ügye” szókapcsolat, és amely a *Sache* igen kevés *nem újkori* vonatkozású előfordulásának egyike. A prófétai szenvedélyességről szólva Weber itt úgy fogalmaz, hogy:

„Papi vagy rendi konvencióktól nem fékezetten, és semmiféle aszketikus vagy kontemplatív önfegyelemtől nem tompítva robban ki a próféták izzó szenvedélye, és nyílnak meg az emberszív végső mélységei. És mégis, mindezen emberi gyarlóságok ellenére, amelyektől a szent átkozódás eme titánjai valóban nem voltak mentesek, nem a saját személyük, hanem Jahve, a szenvedélyes Isten *ügye* az, amely mindezen vad háborgások felett szuverén módon parancsol” (Weber, 2007c, 550.).

A prófétai elhívásban, Isten ügyének e nagyon is sajátos típusú szolgálatában látjuk tehát megjelenni az 'ügy' iránti „odaadást” egyik legkorábbi történeti formájában, amely nemcsak a protestáns világi hívő magatartását vetíti előre, hanem a „kapitalizmus szellemének” hordozójaként leírt újkori embert – és talán a hivatásának élő tudóst vagy éppen politikust is.

WEBER 'ÜGYE'

Az 'ügy' fogalmának egyik legismertebb megjelenési helye a weberi életműben az 1917-es *Értékmentesség* tanulmány két pontja, amelyek közül az első teljes mértékben egybecseng a szintén 1917-es *Tudomány mint hivatás* vonatkozó részével. Weber itt a professzor katedrán tanúsítandó értékmentes magatartásáról beszél, és figyelmeztet, „[ú]jra hozzá kell szoknunk az olyan gondolatokhoz – ez mindenekelőtt éppen a most felnövekvő nemzedék esetében kívánatos –, hogy »személyiségnek lenni« nem olyasmi, amire szándékosan lehet törekedni, és hogy csak egyetlen út van, amelyen (talán!) személyiséggé lehet válni: ha fenntartás nélkül átadjuk magunkat egy »ügynek«, legyen az bármi, és következzenek belőle bármilyen »napi követelmény«” (Weber, 1998a, 75.).

Weber szerint tehát a modern kor előrehaladtával az 'ügy' egyre nagyobb mértékben kikerült az ember mindennemű tevékenysége mögül, helyén közvetlen személyes érdekek maradtak. Ez a folyamat persze leírható *volna* értékmentesen – de vajon értékmentes-e az „újra hozzá kell szoknunk” kijelentő-felszólító, korkritikus, dorgáló modora? A kételyt erősítheti bennünk, hogy a másik hely a szöveg végén, amelyen a *Sache* újfent megjelenik, alapvetően nem a protestantizmus- vagy a világvallás-tanulmányok elemzéseire emlékeztet, hanem a *Ländliche Arbeitsverfassung* mondataira a „nemzeti ügyről”: „Ha megfigyelünk bizonyos jelenségeket, melyek a mostani háborúban a több nemzetet tömörítő államok *nemzeti szempontból* vegyes hadseregeiben léptek fel, rá kell jönnünk, hogy a katonai siker szempontjából nem mindegy, hogy az egyén szabadon tanúsít-e odaadást az állam által képviselt ügy iránt, mivel ezt kikényszeríteni az állam nem képes” (Weber, 1998a, 125.).

Arra persze, hogy mindennek kapcsán *Weber* milyen *személyes* álláspontot foglal el hazája vonatkozásában, a szöveg reflektáltan (lásd Weber, 1998a, 126.)

nem tér ki. Az ugyanakkor vitathatatlan, hogy Weber etikai útmutatásként fogalmazza meg az 'ügy' iránti odaadás – az 'ügy' mibenlététől független – parancsát, a szöveg végén pedig jelzi, hogy mindennek a nemzet 'ügyéhez' való kapcsolódása is döntő fontosságú lehet.

A *Tudomány mint hivatás*ban, amely előadásként szintén 1917-ben hangzott el, egy másik, személyes fontossággal bíró terület, a *tudomány* kapcsán beszél hasonló hangnemben az 'ügyről'. „Tisztelt hallgatóim! A tudományban csak annak van »személyisége«, aki *kizárólag az ügyet szolgálja*” – kezdi, majd kevéssel később úgy folytatja: „[a tudományban] egészen bizonyosan nem »személyiség« az, aki az ügygel együtt, amelyet szolgálnia kellene, annak impresszáriójaként maga is a színpadra lép, »élményekkel« szeretné legitimálni magát, és az a kérdés foglalkoztatja: hogyan bizonyítsam be, hogy valami más vagyok, nemcsak »szakember«, hogyan érjem el, hogy akár a formát, akár a dolog érdemét tekintve olyasmit mondjak, amit így még senki sem? – E manapság tömeges jelenség mindenütt a kisszerűség benyomását kelti és lealacsonyítja a kérdezőt, holott ha belsőleg a feladatnak és csak annak adná át magát [Hingabe], az felemelné tárgyának [Sache] magaslatára és rangjára, amelynek szolgálatát most csak mímeli” (Weber, 1998b, 136.).

Ahogy itt az 'ügyről' és a 'feladatról' mint olyasmiről beszél, amit az ember csakis úgy szolgálhat, ha képes ezeknek teljes mértékben alárendelni magát, igencsak hasonlít arra, ahogyan a protestáns hívő rendeli alá magát isteni elhívásának az „üdvbizonyosság” érdekében, és ahogyan a „kapitalizmus szellemével” áthatott vállalkozó „szenteli magát” vállalkozói tevékenységének mint hivatásának. Amennyiben bármely tevékenység a személyiség kiteljesítésének eszközévé válik, úgy éppen emiatt nem érheti el a célt, mert ezáltal érvénytelen, haszontalan, üres. A tevékenység csakis akkor válhat az egyén hasznára, ha *egyénként* teljes énjét fel tudja adni az érdekében – azaz: *oda tudja adni magát* neki. Így van ez a politikus *hivatásával* is. Nemcsak a *Politika mint hivatás* 1919-es szövegében, hanem már a *Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland* 1918-as gondolatmenetében megjelenik a politikus, akinek – a vállalkozóhoz hasonlóan – „lételeme a saját hatalmáért folytatott küzdelem és az e hatalomból eredő egyéni *felelősség az ügye iránt*” (Weber, 1984, 154.). Szemben áll vele a hivatalnok, akinek: „nem dolga [Sache], hogy egyéni meggyőződése szerint felvéve a küzdelmet, beszálljon a politikai harcokba és ebben az értelemben »politizáljon«, ami mindig: küzdelem. Az ő büszkesége [Stolz] éppen ezzel szemben az, hogy megőrizze a pártatlanságot, így tehát: hogy képes legyen legyőzni hajlamait és vélekedéseit [...]” (Weber, 1984, 170.).

Beszédes, ahogyan Weber azt, ami a hivatalnoknak nem 'dolga' vagy 'ügye' (Sache), nem azzal helyezi szembe, ami a hivatalnoknak ügye, hanem azzal, ami a 'büszkesége' (Stolz). A büszkeség ugyanis az a közvetlen – érzelmi jellegű! – *jutalom*, amely az 'ügy' szolgálatáért jár. Itt juthatnak eszünkbe a *Politika mint*

hivatás jól ismert sorai: „az odaadás a próféta, a hadvezér, az eklézsia vagy a parlament nagyszerű demagógja iránt azt jelenti, hogy személy szerint ő számít az emberek belső elhivatottságú vezetőjének, hogy nem a szokáserkölcös vagy az előírások folytán engedelmessé válik neki, hanem azért, mert hisznek benne. Ő maga az ügynek él, »művén munkálkodik«, feltéve, hogy több, mint korlátolt és hiú szerencselovag” (Weber, 1998c, 159., vö. Weber, 1998c, 165.).

A hivatástudományokban tehát az ’ügy’ fogalma hasonló intenzitással töltődik fel, mint amilyennel korábban vallási kontextusában rendelkezett. Mit jelent ez Weber tudományos vizsgálódásai szempontjából?

KÖVETKEZTETÉSEK

Nem állítom, hogy a fentiek alapján kirajzolódna a weberi életműben „az ügy etikája”. Amikor azonban az utóbb idézett, 1917–1919 között születő írásokban az ’ügy’ mint az odaadás tárgya megjelenik, óhatatlanul felmerül, vajon a szóhasználat kapcsolatba hozható-e *A protestáns etika*ban megjelenő, a bibliaihoz szorosan kötődő szóhasználattal (Gottes Sache). Lehetséges-e, hogy e nem tudományos szövegekben tudatosan használta az ’ügy’ és az ’odaadás’ fogalmait annak érzékeltetésére, hogy olyan magatartásformákról, olyan *normákról* beszél, melyek túlmutatnak az élet hétköznapi menetén, túl a „létharc” monotoniján, a köpenyen, amelyből „a végzet acélkemény burkot csinált” (Weber, 2020, 186.)?

A protestáns etika és más szövegek tanúsága szerint Weber úgy vélte, az ’ügy’ szolgálata mint magatartásforma jellegzetesen áthatotta a történelem, még hozzá a nyugati történelem egy adott időszakát, s hasonlóképpen a Nyugat sajátja a tudomány és a politika „mint hivatás”, mint az adott ’ügy’ szolgálatába állított tevékenység odaadó folytatása is. Ebben a tekintetben nincs lényegi különbség a vallási értelemben vett *Berufung* és a hivatás értelmében vett *Beruf* között, aki ugyanis válaszol az elhívásra, aki „odaadja” magát (Hingabe) neki, mindig „ugyanaz”: az az egyén, akire Weber társadalomtudománya épül, legyen az „a próféta, a hadvezér, az eklézsia vagy a parlament nagyszerű demagógja”, a hivataltalnok, a politikus, vagy éppen a kutató.

Abból, hogy Weber számára az ’ügy’ szolgálata etikai szempontból kívánatosnak bizonyult, nem következik, hogy ez a személyes etikai állásfoglalás befolyásolta tudományos *következtetéseit*, de – mint a fenti áttekintés is megmutatta – egyértelműen befolyásolta Weber *témaválasztását*. Erre utalhatott, mikor *A protestáns etika* sokat idézett helyén a következőket írta: „[a]mikor a »hivatásteljesítés« nem hozható közvetlen kapcsolatba a legmagasabb rendű szellemi kulturális értékekkel [...], akkor az egyén ma többnyire lemond arról, hogy egyáltalán értelmet keressen benne. A vallási-etikai értelmétől megfosztott szerzési

törekvés az Egyesült Államokban, ahol a legzabolátlanabbul érvényesülhet, többnyire tisztán agonalis [versengő] szenvedélyekkel kapcsolódik össze, amelyek nemritkán egyenesen sportjellegű kölcsönöznek neki” (Weber, 2020, 186.).

A *protestáns etika* vizsgálata nem lesz „értékelő” attól, hogy Weber témaválasztását befolyásolta a *tisztelet*, amelyet a protestáns aszkézis mint magatartásforma hordozói iránt érzett, és az ellenszenv, amelyet saját kora „versengő szenvedélyével” – mondhatnánk, „versenyszellemével” – szemben érzett. Amit az idézett helyen látunk, a vizsgálódás tétjére tett utalás, amelyben „két ügy” találkozik: a kutatás tárgyának (Sache) teljes és tárgyilagos (sachlich) elemzése, a kutató 'ügye' – és a kutatás tétjére, mondhatnánk, a „közös” ügyre való figyelemfelhívás. Ez éppúgy a kutató dolga (Sache), hiszen az értékmentesség 'ügye' mint 'ügy' szükségképpen nem értékmentes, ezen ügy szolgálata pedig etikai szempontból megköveteli, hogy a kutató felmutassa a vizsgálat tétjét. Ha ezt elmulasztja, az a tudománynak mint hivatásának fog „nemritkán egyenesen sportjellegű kölcsönözni”.

IRODALOM

- Schluchter, Wolfgang (1979): Value-Neutrality and the Ethic of Responsibility. In: Schluchter, Wolfgang – Roth, Guenther: *Max Weber's Vision of History. Ethics and Method*. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press, 65–116. DOI: 10.1525/9780520324107-004
- Strauss, Leo (1999): *Természeti jog és történelem*. (ford. Láncki András) Budapest: Pallas Stúdió – Attraktor
- Weber, Max (1972): Antikritisches Schlußwort zum "Geist des Kapitalismus". In: Winkelmann, Johannes (Hrsg.): *Max Weber: Die protestantische Ethik II. Kritiken und Antikritiken*. Hamburg: Siebenstern Taschenbuch Verlag, 283–345.
- Weber, Max (1984): Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland. In: Weber, Max: *Zur Politik im Weltkrieg. Schriften und Reden 1914–1918*. (Max Weber Gesamtausgabe I/15.) (Hrsg. Mommsen, Wolfgang J. – Hübinger, Gangolf) Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 432–596.
- Weber, Max (1987): *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai*, I. kötet. (ford. Erdélyi Ágnes) Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Weber, Max (1996): *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai*. II/III. kötet. (ford. Erdélyi Ágnes) Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Weber, Max (1988): Die ländliche Arbeitsverfassung. In: Weber, Max: *Gesammelte Aufsätze zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*. (Hrsg. Weber, Marianne) Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 443–469.
- Weber, Max (1998a): A szociológiai és közgazdasági tudományok „értékmentességének” értelme. (ford. Erdélyi Ágnes). In: Weber, Max: *Tanulmányok*. Budapest: Osiris Kiadó, 70–126.
- Weber, Max (1998b): A tudomány mint hivatás. (ford. Wessely Anna) In: Weber, Max: *Tanulmányok*. Budapest: Osiris Kiadó, 127–155.
- Weber, Max (1998c): A politika mint hivatás. (ford. Wessely Anna). In: Weber, Max: *Tanulmányok*. Budapest: Osiris Kiadó, 156–209.

- Weber, Max (2020): *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. A kritikai kiadás alapján készült új fordítás.* (ford. Ábrahám Zoltán) Budapest: L'Harmattan Kiadó
- Weber, Max (2007a): Konfucianizmus és taoizmus. (ford. Mesés Péter, Hidas Zoltán). In: *Világvallások gazdasági etikája. (Társadalomtudományi Könyvtár)* Budapest: Gondolat Kiadó – ELTE Társadalomtudományi Kar, 86–202.
- Weber, Max (2007b): Közbevetett megfontolások. (ford. Hidas Zoltán) In: *Világvallások gazdasági etikája. (Társadalomtudományi Könyvtár)* Budapest: Gondolat Kiadó – ELTE Társadalomtudományi Kar, 203–238.
- Weber, Max (2007c): Az ókori zsidóság. (ford. Ábrahám Zoltán, Tatár György) In: *Világvallások gazdasági etikája.* Budapest: Gondolat Kiadó – ELTE Társadalomtudományi Kar, 443–691.